

TURİZM GELİŞİM YAKLAŞIMLARI KAPSAMINDA YEREL HALKIN TURİZME YÖNELİK ALGI VE TUTUMLARI: MAZI KÖYÜ-TÜRKBÜKÜ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Aysu FİLİZ¹

Ö. Devrim YILMAZ²

Atıf/©: Filiz, Aysu ve Yılmaz, Ö. Devrim (2017). Turizm Gelişim Yaklaşımları Kapsamında Yerel Halkın Turizme Yönelik Algı ve Tutumları: Mazi Köyü-Türkbükü Karşılaştırmalı Analizi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 10, Sayı 2, Aralık 2017, ss.1799-1824

Özet: Yapısı itibariyle ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel boyutları ile çok sayıda olumlu ve olumsuz etkiye sahip bir sektör konumunda olan turizmin yerel halkı da etkileyen yönü alan yazında sıkça araştırılan konular arasında yer almaktadır. Bu çalışmanın temel varsayımı turizmde farklı gelişim düzeyine sahip bölgelerde yaşayan yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumlarının da farklı olduğudur. Bu amaçla çalışmada turizmde farklı gelişim düzeyine sahip iki bölgede (Mazi Köyü ve Türkbükü) yaşayan yerel halkın farklı algı ve tutumlara sahip olup olmadığı Butler'ın "Turizm Yaşam Döngü Modeli" ve Doxey'in "Tolerans Modeli" kapsamında değerlendirilmektedir. Araştırmaya katılan 30 katılımcıya yarı yapılandırılmış, nitel araştırma özelliklerine uygun ve araştırma konusuna yönelik 10 adet soru sorulmuş ve elde edilen veriler gömülü teori yaklaşımı kapsamında analiz edilmiştir. Çalışma sonuçları seçilen iki bölge halkının turizme yönelik algı ve tutumlarında ciddi farklılıkların olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Gelişimi, Yerel Halk, Algı ve Tutum, Turizmin Etkileri

Makale Geliş Tarihi: 20.07.2017/ Makale Kabul Tarihi: 23.10.2017

* Bu Çalışma "Yerel Halkın Turizme Yönelik Algı ve Tutumlarının Turizm Gelişim Yaklaşımları Kapsamında Değerlendirilmesi: Mazi Köyü-Türkbükü Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiştir.

¹ Bilim Uzmanı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, e-posta: almazaysu@gmail.com

² Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, e-posta: devrim.yilmaz@deu.edu.tr

Residents' Perception and Attitudes towards Tourism within the Scope of Tourism Development Approaches: Comparative Analysis of Mazi Village-Türkbükü

Citation/©: Filiz, Aysu ve Yılmaz, Ö. Devrim (2017). Residents' Perception and Attitudes towards Tourism within the Scope of Tourism Development Approaches: Comparative Analysis of Mazi Village-Türkbükü, Hitit University Journal of Social Sciences Institute, Year 10, Issue 2, December 2017, pp.1799-1824

Abstract: Tourism is a sector with many positive and negative impacts due to its economic, environmental and socio-cultural dimensions. It is also among the subjects that are frequently researched in the literature because of its impact especially on residents. The basic assumption of this study is that there is a difference between perception and attitudes of the local people living in different regions because the levels of tourism development are not similar. For this purpose, in order to discover the residents' different perceptions and attitudes towards tourism in two regions where levels of tourism development are different from each other (Mazi Village and Türkbükü) a research is conducted within the scope of Butler's "Tourism Life Cycle Model" and Doxey's "Tolerance Model". The participants were asked 10 semi-structured questions related to qualitative research characteristics and the data obtained were analyzed within the framework of the embedded theory approach. The results of the study revealed that there are serious differences in terms of perception and attitudes towards tourism of the two selected region.

Keywords: Tourism Development, Residents, Perception and Attitude, Impacts of Tourism

I. GİRİŞ

Ekonomik büyüme sektörleri doğrudan ve dolaylı etkilemektedir. Ekonominin büyümesi ile artan refah seviyesi insanları turizme yönlendiren başlıca sebeplerden biridir. Kişi başı milli gelirin artması, insanların boş zamanının artması, ulaşım olanaklarının kolaylaşması, teknolojinin gelişmesi vb. faktörler turizm sektörünün gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır. Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de turizm hızla gelişen sektörler arasındadır.

Turizmin gelişim göstermeye başladığı bölgelerde çeşitli ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkilere neden olması dikkatleri sektörün üzerine çekmektedir. Bu etkiler gerek uluslararası gerek ulusal ve gerekse bölgesel nitelikte olup, olumlu ve olumsuz olarak çift yönlüdür. Turizm, yatırımların fazla ve rekabetin yoğun olduğu sektörlerden biridir. Böylesine yoğun bir rekabet ortamında sürdürülebilir turizm gelişimi daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü turizm sektörü hızlı gelişim gösterdiği gibi taşıma kapasitenin aşılması durumunda hızla düşüş gösterme potansiyeline sahiptir.

Son 20 yıldır turizmin yalnızca ekonomik etkileri değil; çevresel ve özellikle de sosyo-kültürel etkileri araştırılmaktadır. Teknolojinin gelişmesi, şehirleşmenin artması ve insanların genel eğitim seviyesindeki yükseliş doğaya karşı duyarlılığı da arttırmaktadır. Turizm gelişim gösterebilmesi için doğal çevreye muhtaçtır. Bu özelliği sektörün devamlılığı açısından sürdürülebilir turizm plan ve politikalarının oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Buradaki sürdürülebilirlik kavramı yalnızca çevresel değil ekonomik ve sosyo-kültürel sürdürülebilirliği de ifade etmektedir.

Turizm sektörü emek yoğun bir yapıya sahip olduğu için insan gücüne büyük oranda ihtiyaç duymaktadır. Bir bölgeye gelen turiste sunulan ürün ve hizmetlerin çoğunluğu o bölgede yaşayan yerel halk tarafından karşılanmaktadır. Bu nedenle yerel halkın turizme destek vermesi sektör için kritik öneme sahiptir. Yerel halkın turizm desteği yüksek oranda turizmin etkilerini olumlu algılamasına ve turizmden edindiği faydalara bağlıdır. Bir bölgede yaşayan yerel halkın turizm desteğinin önemimin anlaşılması ile birlikte yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumlarının anlaşılabilmesi için geçmişten günümüze birçok turizm gelişim yaklaşımı öne sürülmüştür. Bu yaklaşımlardan bazıları ekonomik bazıları ise ekonomik, sosyal ve kültürel temelli nedenlerin tamamına dayanmaktadır.

Bu çalışmada yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumları günümüze kadar en fazla kullanılan iki turizm gelişim yaklaşımı kapsamında değerlendirilmiş ve iki farklı bölgenin verileri karşılıklı analiz edilerek bulgular saptanmıştır.

II. TURİZMİN ETKİLERİNE GENEL BAKIŞ

Alan yazında turizmin etkileri genel olarak 3 başlık altında incelenmekte ve ekonomik, fiziksel çevre ve sosyo-kültürel etkiler olarak adlandırılmaktadır. Bu etkiler olumlu ve olumsuz açıdan ele alınmakta ve kısaca özetlenebilmektedir.

Turizmin ekonomik etkileri dolayısıyla devlet, toplum ve bölgesel planlama ve ekonomik kalkınma için önemli bir husustur. Ekonomik etkiler ayrıca pazarlama ve yönetim kararları alınmasında önemli faktörlerdir (Stynes, 1997: 1). Turizm sektörü, dış ödemeler dengesi, istihdam, gelir, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, yatırım ve diğer sektörler üzerinde olumlu ve fırsat maliyeti, bölgesel enflasyon, mevsimlik dalgalanma ve ithalat eğilimi üzerinde olumsuz ekonomik etkilere sahiptir.

Turizmin gelişmesinin ve yönetilmesinin çevreyle uyumlu olması gerekir. Turizmin mevcudiyeti ve gelişimi çevrenin varlığına bağlıdır (Avcıkurt, 2009: 42). Turizm, fiziksel açıdan doğal çevrenin korunması, bölgesel imaja katkı, alt ve üst yapı yatırımları, yeşil ve rekreasyon alanları ortaya çıkarma ve vahşi yaşamın korunması yönünde olumlu etkilere sahipken, çarpık kentleşme, karbon salınımı, orman yangınları, erozyon, çevre kirliliği, sulak alanlar ve sahiller üzerinde olumsuz etkilere sahiptir.

Bölgede yaratmış olduğu ekonomik ve fiziksel etkilerin yanı sıra, turizmin diğer bir önemli etkisi de toplumun sosyal yapısı üzerinedir. Turistik gelişmelerin ürettiği değişiklikler bölgedeki insanların alışkanlıklarını, günlük faaliyetlerini, sosyal yaşamlarını ve değerlerini etkilemektedir (Doğan, 1989: 217). Turizmin sosyo-kültürel etkileri kısaca, yaşam kalitesini artırması, kültürel alışveriş etkisi, halkın katılımını teşvik etmesi, yerel halkta özgüven ve gurur yaratması ve turistik talep oluşturan çekiciliklerin korunması yönünde olumlu nitelikte ve kültürel kimlik, gelenekler ve bölgesel karakter, turistlere ilişkin duygu ve düşünceler, ahlaki değerler, aile yaşamı üzerinde etkisi, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı ve suç oranlarındaki artış, yerel halkın hakları, turist talebinde doygunluk, taşıma kapasitesi ve göç artışı yönünde olumsuz niteliktedir. Turizmin belirtilen tüm bu etkileri işletmeleri, yerel, bölgesel ve ulusal yönetimleri, turistleri ve özellikle de bölgede yaşayan yerel halkı etkilemektedir.

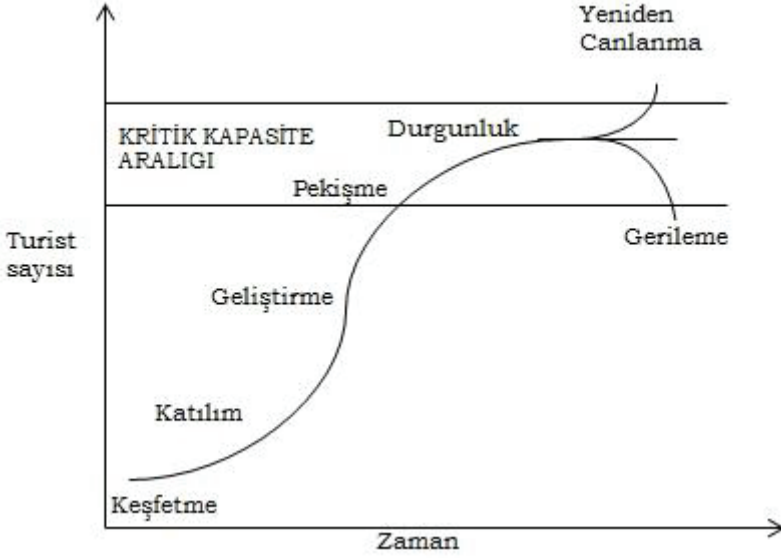
III. TURİZM GELİŞİMİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Gerek pazar büyüklüğü gerekse sahip olduğu ekonomik potansiyel ile turizm, bugün dünyanın en büyük sektörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle birçok devlet, şirket ve örgüt, turizmi anlamak, geliştirmek ve ekonomik faydalarından daha fazla yararlanmak istemektedir. Bunu sağlamanın yolu ise turizmin bugününü anlamak ve geleceğe ilişkin tahminler yapabilmekten geçmektedir. Ancak turizmi tam olarak anlayabilmek ve değerlendirebilmek için gelişim sürecinin detaylı olarak bilinmesi gerekmektedir (Kozak Akoğlan vd, 2013: 7). Turizm bir bölge için önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülmeden önce turizmin algılanan etkileri ve gelişimi üzerine çok az sayıda çalışma yapılmıştır (Mason ve Cheyne, 2000, 394).

Turistik destinasyonların geçirdiği evrimi tanımlamak için geçmişten günümüze birçok farklı model kullanılmıştır. Öncü model Christaller tarafından (1963) öne sürülmüş daha sonra ise Plog (1973) ve Cohen (1972,

1978) farklı modeller oluşturmuşlardır. Ancak en yaygın olarak kullanılan model Butler'ın 1980 yılında önerdiği ve turistik destinasyonun gelişimini keşif, katılım, gelişim, pekişme (sağlamlama), durulma, yeniden canlanma (gençleşme) ve düşüş başlıklarıyla 7 aşamada işlediği turizm bölgesi yaşam döngü modelidir (Şekil 1). Modelde farklı aşamalar boyunca, ziyaretçilerin tipinde ve sayısında, mevcut altyapıda, pazarlama ve reklam stratejilerinde, doğal ve inşa edilmiş çevrede, turizme karşı yerel halk tutumları gibi yerel insanların turizme katılımlarında değişimler vurgulanmaktadır (Çetinkaya ve Dedemen, 2013: 6). Özetle modelin amacı; destinasyonların dinamik yapısına dikkat çekmek, genel bir kalkınma süreci tasarlamak ve destinasyonların potansiyel düşüşünü engelleyebilecek uygun müdahaleleri (planlama, yönetim ve kalkınma gibi) önermektir. Diğer bir deyişle, modelin temel amacı destinasyondaki turistik kaynakların yönetimidir (Cooper, 2011: 6).

Modelde ilk aşamada turizm destinasyonu yaşam döngüsüne başlarken, destinasyona erişimin zorluğu veya tanıtım faaliyetlerinin yetersiz oluşu gibi nedenlerden dolayı küçük turist gruplarının ziyaretleriyle keşfedilmekte, daha sonra pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin dahil olması, turistik tesis ve servis olanaklarının gelişmesiyle ziyaretçi sayısında hızlı bir artış gözlemlenmektedir. Son olarak da bölgenin taşıma kapasitesine ulaşması ve üzerine çıkmasıyla turizm faaliyetlerinin durgunlaşması ve bu aşamadan sonra turist sayısının azalmasıyla gerileme veya turizmin tekrar hareketlilik kazanmasıyla yeniden canlanma safhalarının başlaması beklenmektedir (Pekpak, 2012: 33).

Şekil 1: Butler'ın Turizm Yaşam Döngü Modeli

Kaynak: Butler, 1980:7'den uyarlanmıştır.

Turizmin gelişimine yönelik önemli bir diğer çalışma ise Doxey tarafından hazırlanan tolerans modelidir. Doxey (1975), bir bölgede turizmin gelişimi ile yerel halkın tutumu arasında bir bağlantı olduğunu öne sürmektedir. Modelde bölgede turist sayısı arttıkça ve turizm gelişim gösterdikçe yerel halkın tutumunun genel olarak olumsuz yönde değişim gösterdiği belirtilmekte ve turizmin sosyo-kültürel ve psikolojik etkileri baz alınmaktadır. Doxey'in (1975) modeli (Şekil 2) turizmin sosyal etkilerinden hareketle turizmin gelişmesine dayalı olarak yerel halkın tutum değişimlerini evreler halinde açıklamak amacıyla kullanılan en yaygın modellerden biridir (Harrill, 2004: 1). Diğer bir ifadeyle model, turist kabul eden bölgenin toplumsal/psikolojik taşıma kapasitesini yansıtmaktadır.

EVRELER	ÖZELLİKLER
MUTLULUK	Yerel halk turizm gelişiminden memnundur. Yabancıların gelmesi hoş karşılanır ve karşılıklı tatmin hissi ön plandadır.
İLGİSİZLİK	Turizm sektörü geliştikçe ve turist sayısı arttıkça yerel halk turistleri ticari bir obje olarak görmeye başlar. Turistler kazanç kapısı olarak görülmeye başlanır ve turistlerle ilişkiler daha resmi olmaya başlar.
ÖFKE/KIZGINLIK	Turizm sektörü doyum noktasına yaklaştığında ve ya yerel halk eldeki donanımları artırmaksızın artan sayıda turistlere hizmet edemeyeceği düzeye geldiğinde yerel halk turistlere öfke ve kızgınlık duymaya başlar.
KİN/NEFRET	Turistlere duyulan kızgınlık en üst düzeye gelmiştir. İnsanlar bütün kötü şeylerin kaynağını turistler olarak görmeye başlar. Vergilerin yükselmesi, gençlerin kötü alışkanlıklar kazanması ve yöredeki tüm olumsuzlukların kaynağı olarak turistler gösterilir.

Şekil 2: Doxey'in Tolerans Modeli

Kaynak: Mathieson ve Geoffrey, 1992: 138'den uyarlanmıştır.

Model "mutluluk", "ilgisizlik", "kızgınlık/öfke" ve "düşmanlık/kin/nefret" olarak adlandırılan dört aşamadan oluşmaktadır (Saveriades, 2000: 149; Shafaei ve Mohamed, 2015: 2). Turistik gelişme yörenin toplumsal karakterlerinde de değişikliğe yol açmaktadır. Yerel halkın turistlerin varlığına yönelik hoşgörüsü olarak da tanımlanabilen toplumsal taşıma kapasitesi toplumun ziyaretçilerden etkilenmeme düzeyidir. Psikolojik taşıma kapasitesi olarak da adlandırılan bu kavram, turistik deneyim sonucunda elde edilen tatminin en alt seviyesini belirler ve turistlerin çekim yerinde kabul etmeye istekli oldukları en düşük haz düzeyidir. Bir başka tanımlamada psikolojik taşıma kapasitesi, bir turizm alanının çekiciliğini kaybetmeye başlamadan önce turistlerin de hoşgörü ile karşılayabilecekleri kalabalıklaşma düzeyidir (Avcı, 2007: 492).

Doxey'in tolerans modeli ile Butler'ın turizm yaşam döngü modeli birbirleriyle paralellik göstermektedir (Faulkner ve Tideswell, 1997: 6-7). Tolerans modeli daha çok sosyal etkiler ağırlıklyken, turizm yaşam döngü modeli ekonomik, sosyal ve fiziksel tüm etkileri içermektedir. Şekil 3' de görüldüğü üzere, yapılan muhtemel eşleşmede bir bölgedeki turizm gelişimi keşif veya katılım aşamasında ise yerel halkın mutluluk duyduğu, gelişim aşamasında ise ilgisizlik gösterdiği, sağlama ve durgunluk aşamasında

ise kızgınlık göstermeye başladığı ve son olarak destinasyon yeniden canlanma veya düşüş aşamasında ise yerel halkın turistlere karşı kin ve ya düşmanlık besleyeceği varsayılmaktadır. Her iki modelin de temel amacı turizmden etkilenen işletmeler, turistler ve yerel halkın, turizm kaynaklı olumsuz etkilerden en az zararlı çıkabilmeleri için turizm planlayıcılarını, yerel ve ulusal yönetimleri, turizm karar alıcılarını uyararak, öngörülen olumsuzlaşmanın daha da artmadan azaltılması ve sürdürülebilir turizm için gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaktır.

Duygu Düzeyi Doxey, 1975	Tepkiler	Muhtemel Aşamalar Butler, 1980
Mutluluk	Varış yerinin gelişmesinin ilk aşaması ile ilişki, heyecan, beklenti ve turistlerle gayri resmi iletişim.	Keşif Katılım
İlgisizlik	Turistlerle daha resmi temas, turistleri gelir ve yatırım kaynağı olarak görme.	Gelişim
Öfke/Kızgınlık	Artan fiyatlar, dış yatırımlar ve altyapı nedeniyle yerel halkın endişeleri görülmeye başlanır.	Pekişme Durulma
Kin/Nefret	Kızgınlık sözlü ve fiziksel olarak ifade edilir ve turistler tüm sorunların kaynağıdır.	Yeniden Canlanma Düşüş

Şekil 3: Doxey ve Butler'ın Modellerinin Eşleştirilmesi

Kaynak: Doxey (1975); Butler (1980)'den uyarlanmıştır.

IV. YEREL HALKIN TURİZME YÖNELİK ALGI VE TUTUMLARI

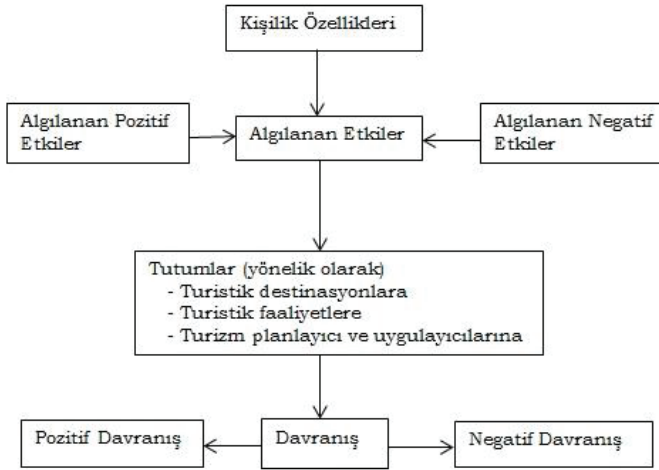
Yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumları turizm bölgesinin gelişmişlik düzeyine, orada yaşayanların demografik özelliklerine, turizme ekonomik anlamda bağımlı olmaya, yörenin yerlisi olup olmama durumuna, yaşama süresine göre değişebilmektedir. Bununla birlikte yazında bu değişkenlerle ilgili tam bir görüş birliği yoktur. Yerel halkın turizmin etkisine ilişkin algıları farklı durumlarda olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. Bazı çalışmalarda demografik değişkenlerle yerel halkın turizm etkilerini algılamaları arasında olumlu ilişki saptanırken diğer bazılarında tam tersi bir durum söz konusu olabilmektedir (Akova, 2006: 5-6).

Geçmiş çalışmalar tarandığında tutumların davranışları etkilemesi üzerine yapılan birçok araştırma bulunmaktadır. Araştırmalara göre tutumlar ile davranışlar arasındaki ilişkinin tahmin edilenden daha negatif yönlü (zayıf) olduğu tespit edilmiştir (Ajzen ve Fishbein 1970; Hines ve diğerleri, 1986-1987; Langeheine ve Lehmann 1986; Wicker 1969). Daha sonra Ajzen ve

Fishbein (1980) yerel halkın davranışlarını anlama konusunda “Theory of Reasoned Action” (Sebepli Davranış Teorisini) geliştirmiştir. Bu teori hiyerarşik bir modeldir. Şöyle ki; davranışlar niyetlenmiş davranış öğeleri tarafından etkilenir. Niyetlenmiş davranış öğeleri de tutumlar ve öznel normlar tarafından etkilenir. Tutumlar ve normlar ise inanışlardan etkilenerek zincirleme bir hareketi ortaya koyar. Yerel halkın turizmi pozitif bir tutumla desteklemeleri sonucunda pro-turizm davranışlarının görülmesi, turizm yönetimi açısından bu teorinin önemini ortaya koymaktadır (Altıntaş, 2010: 22).

Şekil 4’ten anlaşılacağı üzere bir destinasyon, bölge ya da ülkede yaşayan yerel halkın kişilik özellikleri, o halkın turizmin etkilerini pozitif veya negatif yönlü algılamaları genel bir turizm algısı oluşturmaktadır. Algılanan bu etkiler bireylerin turistik destinasyonlara, turistik faaliyetlere, turizm planlayıcı ve uygulayıcılarına karşı tutum geliştirmesine ve buna dayanarak turizme yönelik oluşacak davranışlarının negatif ya da pozitif yönde olmasını sağlayacaktır. (Carmichael, 2000: 604).

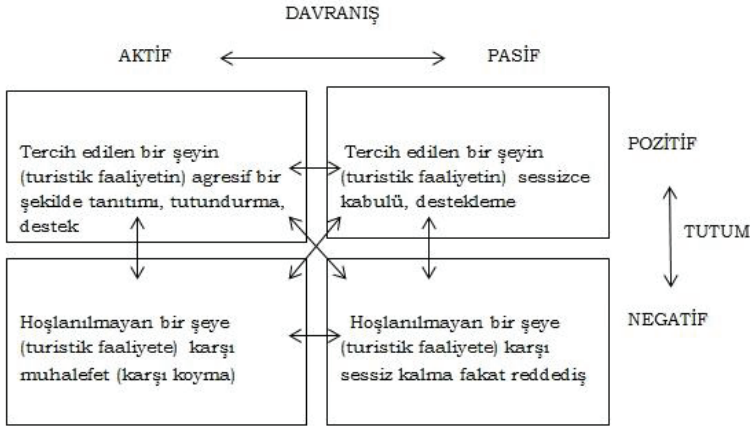

Şekil 4: Algı, Tutum ve Davranış İlişkisi

Kaynak: Carmichael, 2000: 604’ten uyarlanmıştır.

Şekil 5’e göre ise, yerel halk turizme aktif olarak destek verip, tutundurma ve tanıtım faaliyetlerinde yardımcı olabileceği gibi, pasif kalarak turizmi sessizce kabul edip, uyum sağlayabilir. Diğer taraftan turizm faaliyetine aktif bir şekilde karşı koyabileceği gibi, pasif kalarak sessizce ancak içten içe

reddedebilir ve karşı gelebilir. Yerel halk bir yandan turizme yönelik olumlu tutuma sahipken davranışı olumsuz olabileceği gibi; diğer yandan da olumsuz tutuma sahipken olumlu davranış gösterebilir. Bu yönden yerel halkın tutum ve davranışları tutarsız olabilir. Şekilde oklarla gösterilen tutum ve davranış eğilimlerinin kişiden kişiye göreli olarak ve zamanla daima değişebileceği unutulmamalıdır.

Şekil 5: Yerel Halkın Turizme Yönelik Tutum ve Davranışları

Kaynak: Abler ve diğerleri, 1975: 98'den uyarlanmıştır.

Son yıllarda, yerel halkın turizm gelişiminin etkisine yönelik tutum ve algılamalarını inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Bu tür çalışmalara artan ilginin temel nedeni, turizmin gelişmesinin yerel düzeyde olumlu ve olumsuz etkileri olduğunun farkına varılmasıdır (Garcia ve diğerleri, 2016; Ko ve Steward, 2002; Langford ve Howard, 1994).

Richardson 1991'de yaptığı bir çalışmada turizmin sadece bir toplumda iş ve iş fırsatları yaratmakla kalmadığı, yerel ekonomiyi istikrara kavuşturmaya yardımcı olduğu, yerel halk ile ziyaretçiler arasında kültür alışverişi sağladığı ve toplumsal gelişmeye katkı sağladığını belirtmiştir (Richardson, 1991). Aynı zamanda turizm faaliyetinin gelişmiş ve gelişmekte olduğu bölgelerde yapılan araştırmalarda ekonomik fayda ve yerel halkın tutumları arasında olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır (Gürsoy ve Rutherford, 2004; Gürsoy ve diğerleri, 2002; Keogh, 1990).

Yerel halkın toplam turizm algısı turizmin farklı etkilerini algılamasına göre değişiklik göstermektedir. Turizmin sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel etkilerinin algılanma şekli toplam turizm algısını oluşturmaktadır. Turizmin ekonomik etkilerinin olumlu algılanmasının sosyal ve kültürel etkileri üzerindeki olumsuz algıları perdeleyebileceği düşünülmektedir. Kültürel olumsuzlukların yüksek algılanmasının, yerel halkın ekonomik olumlu etkileri göz ardı etmesine neden olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte teker teker turizm etkilerinin ve toplam turizm etkisinin algılanma düzeylerinin yerel halkın turizm desteği üzerinde de etkisi olduğu düşünülmektedir (Türker Özaltın ve Türker, 2014: 82).

İlgili yazında turizmin etkileri üzerine yapılan araştırmalarda toplumun turizm gelişiminin etkilerini nasıl algıladıkları belirlenmeye çalışılmıştır (Ap ve Crompton, 1998; Delamere, 2001; Draper ve diğerleri, 2011; Langford ve Howard, 1994; Madrigal, 1993; Nunkoo ve diğerleri, 2013; Sharpley, 2014; Woosnam, 2012). Bazı araştırmalarda farklı cinsiyete sahip olanların turizmi farklı algıladığını (Milman ve Pizam, 1988) ve yerel halkın eğitim seviyesinin turizmin etkilerini algılama düzeyini etkilediği (Caneday ve Zeiger, 1991) belirlenmiştir. Yerel halkın yaş seviyesinin, turist kabul eden ve turist gönderen bölge durumunun, turizmde istihdam edilen ve edilmeyen bireylerin, destinasyonda ikamet sürelerinin uzunluğunun, turistlerle ilişki düzeyinin, sosyal taşıma kapasitesinin, destinasyonların turizm mevsimsellik durumlarının vb. özelliklerin tamamının turizmin etkilerini algılama ve tutum geliştirme üzerinde ne denli etkili olduğunu araştıran çalışmalar da mevcuttur (Avcıkurt, 2009; Brunt ve Courtney, 1999; Snaith ve Haley, 1994; Snaith ve Haley, 1999; Teye ve diğerleri, 2002; Var vd, 1985; Young vd, 1999). Benzer biçimde yerel halkın turizme destek vermesinin sosyo-demografik özelliklere, toplumun turizme bağlılığına, turizmden elde edilen kişisel faydaya ve algılanan negatif/pozitif turizm etkilerine bağlı olduğunu belirten çalışmalar da (Perdue vd, 1990: 589) bulunmaktadır.

Yerel halk turizmin etkilerini olumlu algıladığında turizm ve ilgili politikalara destek verip turizmin gelişimine katkıda bulunurken, olumsuz etkiler halkın bu desteğini geri çekmesine neden olabilir. Yerel halkın toplumsal olarak turizme destek vermesi turizmin gelişimi, rekabetçilik ve sürdürülebilirlik için önemlidir (Nunkoo & Ramkissoon, 2010; Woosnam, 2012). Yerel halk turizmin etkilerini olumsuz bir şekilde algılar ve buna bağlı olarak olumsuz bir tutum geliştirirse, turizmin gelişim gösterdiği destinasyon, bölge ve ülkelerde turizm planlandığı şekilde gelişim göstermez. Bu nedenle yerel

halkın desteği turizm için olmazsa olmazdır. Turizm ve yerel halk ilişkisinin bu denli kuvvetli olduğunun anlaşılmasından sonra “toplum temelli turizm” kavramı ortaya çıkmıştır. “Toplum temelli” ifadesi, yerel topluluklara ait olan ve yerel paydaşlar tarafından sunulan ürün, hizmet, bilgi ve deneyimler anlamına gelmektedir. Toplum temelli turizm; çevresel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirliği dikkate alan turizmdir ve yerel konaklama imkanlarını, yemeği, müziği, sanatı ve gelenekleri kullanan seyahat hizmetleri uygulamaları olarak da tanımlanabilir (Ataman, 2010: 20). Konuya ilişkin yürütülmüş diğer çalışmalar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Yerel Halkın Turizmin Etkilerine ve Gelişimine Yönelik Algı ve Tutumları Üzerine Yapılan Bazı Çalışmalar

Araştırmacı	Konu	Yıl
Gürbüz, A.	Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Konusunda Bir Araştırma	2002
Eren, R. ve Aypek, N.	Kırsal Turizm Bölgesinde Yerel Halkın Turizmin Gelişimine Karşı Tutumları: Cumalıkızık Köyü Örneği	2012
Bilim, Y. ve Özer, Ö.	Yerel Halk Gözüyle Konya’da Turizmin Önemi Ve Ekonomik, Sosyal, Çevresel Etkileri	2013
Türker Özalpın, G. ve Türker, A.	Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılama Düzeyi Turizm Desteğini Nasıl Etkiler: Dalyan Destinasyonu Örneği	2014
Çelikkanat, N.	Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı: Bodrum İlçesi Örneği	2014
Brida, J.G. vd.	Residents’ Perceptions of Tourism Impacts and Attitudes Towards Tourism Policies	2014
Chili, N.S.	Perceptions and Attitudes of the Community Towards Tourism Impacts And Sustainable Development. The Case Study of Empophomeni in Pietermaritzburg	2015
Garcia, A.F. vd.	Residents’ Perceptions of Tourism Development in Benalmadena	2016

Kaynak: Yazarlar tarafından derlenmiştir.

V. YÖNTEM

Bu araştırmanın uygulama bölümü yerel halkın algı ve tutumlarının ve bunların altında yatan nedenlerin ölçülebilmesi bakımından nitel olarak tasarlanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılara yarı yapılandırılmış, nitel araştırma özelliklerine uygun ve araştırma yapılmak istenen konularla ilgili 10 adet soru sorulmuştur. Katılımcılardan sorularla ilgili derinlemesine bilgi edinmeye çalışılmış ancak katılımcıya yön verici şekilde müdahale edilmemiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler gömülü teori yaklaşımı benimsenerek analiz edilmiştir. Gömülü teori, kuramsal altyapıya başvurmadan bulguların mümkün olduğunca mevcut verilerden elde edilmesini öngörmektedir. Gözlem, görüşme ve arşiv-doküman tarama gibi nitel araştırma yöntemleri aracılığıyla toplanan verilerin analizinde izlenecek aşamalar şu şekildedir: Toplanan veri, içerik analizine alınmaktadır. Bu işlem için öncelikle tüm veriler ayrıntılı bir şekilde okunmakta ve belirli kodlamalar yapılmaktadır. Sonrasında daha genel kodlamalar yapılmaktadır. Bir veriden elde edilen bir düşünce yine veri içindeki bir başka düşünceyle bağlanmaktadır (Kozak, 2014: 140). Bir sonraki aşamada ise, oluşturulan kuram yazın taramasında yer alan mevcut kuramlar ile karşılaştırılarak benzer ve farklı yönlerine bakılarak bir ilişki kurulmaya çalışılmaktadır. Çalışmada, bahsi geçen gömülü teori yaklaşımının kuralları uygulanmıştır.

Araştırmada katılımcılara yöneltilen sorular söz konusu bölgelerde yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumlarını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Katılımcılara genel turizm algıları, turizmin ekonomik, fiziksel ve kültürel etkilerine yönelik görüşleri, turizmin gelişimine yönelik tutumları, turist-yerel halk etkileşiminin nedenleri ve düzeyi, turist-yerel halk arasındaki çatışmalara yönelik sorular yöneltilmiştir. Ayrıca yerel halkın “turisti” nasıl algıladığı ve tanımladığına yönelik bir soru da çalışmaya eklenmiştir.

A. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Kapsamı

Araştırmanın temel amacı, yazında belirtildiği gibi turizmde farklı gelişim düzeyine sahip bölgelerde yaşayan yerel halkın geçmişte öne sürülen belli tutumlara sahip olup olmadığının seçtiğimiz bölgelerde tespiti, karşılıklı analizi ve değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmede karşılıklı analiz, turizm verileri ve fiziksel donanımı dikkate alınarak ve Butler’ın turizm yaşam döngü modeline konumlandırıldıktan sonra yapılmıştır. Daha geniş ifadeyle, bu çalışma aşağıdaki soruların cevaplarını almaya yöneliktir.

1. Çalışmada yer alan iki farklı bölgenin yerel halkları turizm gelişimi dikkate alındığında Doxey’in Tolerans Modeli’nde öne sürdüğü hangi tutum aşamasında yer almaktadır?
2. Yazında öne sürülen Butler’ın Turizm Yaşam Döngü Modeli ile Doxey’in Tolerans Modeli’nin muhtemel eşleşmesinde olduğu gibi yerel halk belli gelişim aşamalarında belli tutumlara sahip midir?

Araştırma, turizm açısından gelişmiş ve gelişmekte olan destinasyonlardaki yerel halkın genel turizm algılarının belirlenmesi ve turizme/turiste yönelik tutumların anlaşılması ile destinasyona en uygun turizm plan ve politikalarının belirlenmesine katkıda bulunmak ve daha sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanabilmesi açısından önem taşımaktadır. Diğer yandan çalışma sonuçları itibariyle turizmden etkilenen işletmeler, turistler ve yerel halkın, turizm kaynaklı olumsuz etkilerden en az zararlı çıkabilmeleri için turizm planlayıcılarına ve yerel/ulusal yönetimlere fikir vermesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırmada turizm açısından farklı gelişmişlik düzeyine sahip iki bölge seçilmiştir. Çalışma yapılacak bölgeler seçilmeden önce çalışmaya dahil edilmek istenen tahmini bölgelerin turizm gelişim aşamalarına doğru konumlandırılabilmesi ve doğru sonuçları verebilmesi açısından turizm istatistikleri ve verileri araştırılmış, bölgelerin fiziksel donanımının tespiti yapılmış ve bölgeler yerinde incelenmiştir. Yapılan incelemenin neticesinde Türkbükü'nün turizm gelişmişlik düzeyinin en üstünde ve Mazı köyünün en altında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yazılı basın tarandığında Türkbükü bölgesinin turizm açısından oldukça popüler ve Mazı köyünün hızla artan popüleritesinin olduğu anlaşılmıştır. Bunlara dayanarak tahmini seçilen Türkbükü ve Mazı köyünün araştırma için en uygun bölgeler olduğuna doğrulanarak karar verilmiş ve bu bölgelerin yerel halkıyla araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dahil edilen bölgelerdeki her bir katılımcı ile yaklaşık olarak 45-60 dakika arasında görüşme yapılmıştır. Mazı köyü ve Türkbükü'ndeki görüşmeler 6 Mayıs 2017-20 Mayıs 2017 tarihleri arasında yapılmıştır.

B. Araştırmanın Örnekleme ve Sınırlılıkları

Bu araştırmanın ana kütlesini Türkbükü ve Mazı köyünde yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Sonradan göç eden yabancılar hariç Türkbükü'nde yaşayan yerel halk yaklaşık 2000 ve Mazı köyünde 1700 kişidir. Araştırmanın ana kütlesi belli seçim kriterlerinden geçtikten sonra kümelere göre örneklemin belirlenmesini sağlamıştır. Bu kriterler başlıca; yalnızca bölgede sürekli yaşayan yerel halkın olması, çalışmanın temel dayanağı yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumlarının tespit ve değerlendirilmesine yönelik olduğu için katılımcıların sorulara en güvenilir cevapları verebilmesi amacıyla bölgede en az 20 yıl ikamet etmiş olması, yüz yüze görüşme yapılacağından ve kişilerin kendi düşüncelerini rahatça dile getirebilmeleri

amacıyla sorulara cevap veremeyecek düzeyde zihinsel, bedensel ve yaş engelinin bulunmaması ve sorulara cevap verebilecek düzeyde bilgiye sahip olmasıdır.

Belirlenen kriterlere göre eleme yapıldığında öncelikle sürekli ikamet edenlerin Türkbükü'nde yaklaşık 1200 ve Mazi köyünde 850 kişi olduğu belirlenmiştir. Daha sonra diğer kriterler uygulandığında örneklem Türkbükü'nde yaklaşık 500 ve Mazi köyünde 400 kişiye indirilmiş ve son olarak cinsiyet, yaş, meslek ve eğitim düzeyi gibi farklı demografik özelliklere sahip kişiler kümelerine göre ayrılmıştır. Kümelerde tesadüfi olarak katılımcı seçimi yapılmıştır. Ancak katılımcılar seçilirken farklı demografik özelliklere sahip kişilerin eşit oranda seçilmesine özen gösterilmiştir. Tesadüfi seçilen katılımcılara sorulan soruların cevapları tekrarlamaya başlayınca 15 kişinin araştırma için yeterli veri sağladığı sonucuna varılmış ve Türkbükü'nde 15 ve Mazi köyünde 15 olmak üzere toplamda 30 katılımcı ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan yerel halktan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 2 ve Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 2: Mazi Köyü Yerel Halkı İle İlgili Demografik Özellikler

KATILIMCI	CİNSİYET	YAŞ	MESLEK	EĞİTİM DURUMU	İKAMET SÜRESİ
Katılımcı 1	Erkek	40	Turizmci	Ön lisans	20 yıl
Katılımcı 2	Erkek	58	Emekli	Lisans	30 yıl
Katılımcı 3	Kadın	33	Muhasebeci	Lisans	33 yıl
Katılımcı 4	Kadın	28	Serbest meslek	Ön lisans	28 yıl
Katılımcı 5	Erkek	43	Şoför	İlköğretim	43 yıl
Katılımcı 6	Erkek	39	Makine teknisyeni	Lise	39 yıl
Katılımcı 7	Kadın	54	Ev hanımı	İlköğretim	54 yıl
Katılımcı 8	Kadın	43	Ev hanımı	İlköğretim	43 yıl
Katılımcı 9	Erkek	45	Balıkçı	İlköğretim	45 yıl
Katılımcı 10	Erkek	67	Şoför	İlköğretim	67 yıl
Katılımcı 11	Erkek	24	Turizmci	Ön lisans	24 yıl
Katılımcı 12	Erkek	20	Serbest meslek	Lise	20 yıl
Katılımcı 13	Kadın	40	Ev hanımı	İlköğretim	40 yıl
Katılımcı 14	Kadın	21	Öğrenci	Ön lisans	21 yıl
Katılımcı 15	Kadın	63	Ev hanımı	İlköğretim	63 yıl

Tablo 3: Türkbükü Yerel Halkı İle İlgili Demografik Özellikler

KATILIMCI	CİNSİYET	YAŞ	MESLEK	EĞİTİM DURUMU	İKAMET SÜRESİ
Katılımcı 1	Erkek	32	Su sporları	Ön lisans	32 yıl
Katılımcı 2	Erkek	28	Garson	Lise	20 yıl
Katılımcı 3	Erkek	73	Emekli Kaptan	İlköğretim	73 yıl
Katılımcı 4	Kadın	31	Esnaf	İlköğretim	31 yıl
Katılımcı 5	Kadın	53	Esnaf	Lise	53 yıl
Katılımcı 6	Erkek	25	Esnaf	Lisans	25 yıl
Katılımcı 7	Kadın	23	Garson	Lise	23 yıl
Katılımcı 8	Erkek	48	Balıkçı	İlköğretim	48 yıl
Katılımcı 9	Kadın	44	İşletmeci	Lisans	38 yıl
Katılımcı 10	Erkek	57	Turizmci	Lisans	57 yıl
Katılımcı 11	Kadın	39	Esnaf	Lise	39 yıl
Katılımcı 12	Kadın	60	Ev hanımı	İlköğretim	60 yıl
Katılımcı 13	Erkek	34	Şoför	Lise	34 yıl
Katılımcı 14	Kadın	32	Kat görevlisi	Lise	32 yıl
Katılımcı 15	Erkek	46	Esnaf	Lise	46 yıl

Araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar örneklem seçiminde de önemli rol oynamıştır. Bölgelerin turizm gelişim süreci incelendiğinde turizm faaliyetlerinin son 20 yıldır kayda değer bir şekilde gelişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle katılımcıların sorulan sorulara güvenilir cevap verebilmesi ve detaylı veri elde edilebilmesi için belirlenen bölgelerde en az 20 yıldır ikamet ediyor olma kuralı katılımcı bulmayı kısıtlandırmıştır. Elde edilecek verilerin akademik bir araştırma için kullanılacağı ve kişisel hiçbir bilginin 3. şahıslara verilmeyeceğinin belirtilmesine rağmen 8 kişi görüşme yapmak istemedikleri için, 2 kişi ise bilgi yetersizliğinden kaynaklanan nedenlerle hiçbir soruya cevap verememeleri nedeniyle araştırmaya dahil edilememiştir.

C. Araştırma Bulguları

i. Genel Turizm Algısı

Mazı köyünde yapılan görüşmeler kapsamında elde edilen ilk bulgular **“turizm bilgisi yetersizliği”** ve **“olumsuz turizm algısı”** olmuştur. Köydeki katılımcıların genel turizm algısına etki eden en önemli faktör halkın eğitim düzeyinin ve turizm bilgisinin düşüklüğüdür. Orta ve üstü yaş

grubundaki halkın eğitimi genelde ilkokul seviyesindedir. Köyde ikamet edip turizm üzerine eğitim almış hiçbir katılımcıya rastlanmamıştır. Erkek katılımcıların genel turizm bilgisi kadınlara göre daha fazladır. Katılımcıların tamamı turizmin Türkiye genelinde ve Bodrum'da giderek daha da kötüleşeceği görüşündedir. Bunun nedenini de ülke yönetiminin yanlış siyasal davranışları olduğu şeklinde açıklamışlardır. Bazı katılımcıların cevapları aşağıdaki gibidir:

“Fazla bilgin yok ama duyduğum kadarıyla Bodrum'da turist sayısı çok azalmış. Eğer Bodrum bile böyleyse Türkiye genelinde de turizmin kötüye gittiğini düşünüyorum. Ama bizim köyümüz giderek geliyor. Çünkü sahillerde pansiyon ve restoranlar çoğalmaya başladı.”

(Mazi köyü, katılımcı 13, K, 40 yaş, ev hanımı)

“Hiçbir fikrim yok. Turizmle bir alakam olmadığı için bilmiyorum. Çevremden söylenen, kötüymüş. Köyümüzde turizm iyi gidiyor.”

(Mazi köyü, katılımcı 8, K, 43 yaş, ev hanımı)

Öne çıkan diğer bulgular ise **“turist sayısındaki düşüşün”** ve **“siyasal olayların”** turizme yansımalarının yerel halkın turizm algısına olumsuz yönde etki ettiği. Bazı görüşler aşağıdaki gibidir:

“Türkiye’de turizm bitti artık. Önceden Bodrum’a yüzlerce turist gelirdi. Çok para kazanırdık ama şimdi masrafları bile zor karşılıyoruz. Turist gelmiyor. Başımızdakilerin yabancı ülkelerle olan kavgaları bizi mahvetti. Yabancı turist gelmeli. Böyle devam ettiği sürece turizm tamamen bitecek. Köyümüzdeki turizm gelişimini de Türklere borçluyuz.”

(Mazi köyü, katılımcı 5, E, 43 yaş, şoför)

Türbükü’ndeki katılımcıların çoğunluğunun genel turizm algısı olumlu yöndedir. Verilen cevaplara göre yerel halkın turizm bilgisi ve gelişmelerinin takibi Mazi köyüne kıyasla oldukça yüksektir. Buna etki eden en önemli faktörlerin yerel halkın turizme olan bağlılığı ve büyük bir çoğunluğunun turizmci olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların demografik özelliklerindeki farklılıkları turizm algısında kayda değer bir farklılık yaratmamaktadır. Genç ve orta yaş nüfusunun eğitim seviyesi Mazi köyüne kıyasla daha yüksektir. Yapılan görüşmelerde öne çıkan bulgular **“olumlu turizm algısı”** ve turizme yönelik **“tedbirliliyimser yaklaşım”** olmuştur.

“Türkiye’de turizm kötüye gidiyor diye söylenmek doğru değil. Her sektörde bazen küçük düşüşler yaşanabilir. Biraz olumlu olmak lazım. Önemli olan hataları görebilmek. Düzeltilebilir. Hem turizm düşüşte deniliyor hem de Bodrum’da bir sürü dükkan açılıyor. Kimse kazanmayacağı yere yatırım yapmaz, hele ki yerliler hiç yapmaz. Turizm geliştirecektir daha da.”

(Türkbükü, katılımcı 8, E, 48 yaş, balıkçı)

ii. Turizmin Etkileri

Mazı köyündeki katılımcıların turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları genelde olumlu yöndedir. Öne çıkan bulgu **“turizmi diğer sektörlerle eşdeğer görme”** olmuştur. Bazı katılımcıların verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir:

“Turizmin ekonomiye fazla etkisi olduğunu düşünmüyorum. Tarımdan, hayvancılıktan ya da diğer mesleklerden de ekonomi kazanıyor. Turizmin ülkeyi geliştirmesinde çok etkili olduğunu sanmıyorum.”

(Mazı köyü, katılımcı 7, K, 54 yaş, ev hanımı)

Diğer bulgular ise **“turizmin ekonomik vazgeçilmezliği”** ve **“olumlu ekonomik etki algısı”** olmuştur.

“Turizmin ekonomiye faydası çok büyüktür. Esnaf kazanıyor, ülke kazanıyor, yabancı para getiriyor, taşımacı kazanıyor, balıkçılar, hayvancılar, insanlar otellerde, restoranlarda çalışıyor. Turizm ülkemizin olmazsa olmazı.”

(Mazı köyü, katılımcı 11, E, 24 yaş, turizmci)

Türkbükü’ndeki katılımcıların turizmin ekonomik etkilerine yönelik algıları hem olumlu hem de olumsuz yöndedir. Öne çıkan ilk bulgu **“turizme aşırı bağlılık vurgusu”** olmuştur.

“Ekonomimiz turizm sayesinde ayakta duruyor. Bugün ülkemizde tarım, hayvancılık, ziraat, zanaat dalları bitmiş durumda. Son yıllarda en büyük gelir kaynağımız turizmdir. Türkiye turizme bağlı bir ülke. Turizm olmasaydı biz ne iş yapacaktık burada?”

(Türkbükü, katılımcı 3, E, 73 yaş, emekli kaptan)

“Çift yönlü etkisi var. Turizmden iyi gelir elde ediyoruz, avantajları çok fazla ama ülkenin tüm kaynaklarını turizme yöneliyoruz. Bir savaş çıkarsa, turist gelmese ne olacak? Boş buldukları her yere otel yapıyorlar. Aşırı bağlılık var turizme karşı. Turizmsiz yapamaz hale geldik.”

(Türkbükü, katılımcı 4, K, 31 yaş, esnaf)

Mazi köyünde yapılan görüşmelerde katılımcıların tamamının turizmin fiziksel çevre üzerindeki etkisini olumsuz yönde algıladıkları tespit edilmiştir. Aynı soru Türkbükü yerel halkından katılımcılara yöneltildiğinde Mazi köyünden farklı olarak turizmin fiziksel çevre üzerindeki etkilerini daha olumlu algıladıkları sonucuna varılmıştır.

“Betonlaşma başta geliyor. Çöp atıkları artıyor. Sahillerimiz ve doğamız kirleniyor. Plansız yapılaşma oluyor. Turizmin olduğu yerlerin hepsi binalaşiyor. Sit alanları imara açılıp tesisler kuruluyor. Gökova Körfez kıyıları gibi. Üzülüyorum Gökova'ya turizm gelmesinden.”

(Mazi köyü, katılımcı 6, E, 39 yaş, makine teknisyeni)

“Yararı daha fazla çünkü önceden buralar boş kayalık ve bataklıktı. Şimdi çok güzel lüks villalar yapıldı. Villa sahipleri hiç görmediğimiz farklı ve güzel çiçeklerle süslüyorlar evlerini. Sokakları tertemiz tutuyorlar. Çevrelerine özen gösteriyorlar.”

(Türkbükü, katılımcı 2, E, 28 yaş, garson)

iii. Turizm Gelişimine Destek

Mazi köyü yerel halkıyla yapılan görüşmelerde katılımcıların demografik özellikleri turizm gelişimine yönelik tutumlarında farklılığa neden olmaktadır. Erkek katılımcıların tamamı bir bölgede turizm gelişiminin desteklenmesi görüşünderken, kadın katılımcılardan 4 tanesi desteklenmesi gerektiği, 3 tanesi ise desteklenmemesi gerektiği görüşündedir. Desteklenmemesi gerektiğini savunan kadınlar bunun nedenini, turizmin bölgelerindeki fiziksel çevreye ve kültürel yapılara zarar vereceği düşüncesi ile açıklamışlardır. Yaş düzeyi bakımından incelendiğinde katılımcılardan genç olanlar turizmin bir bölgede geliştirilmesi gerektiğini savunurken, orta ve yüksek yaş düzeyindekiler olumsuz tutum sergilemektedir. Meslekler dikkate alındığında ise turizmciler olanlar ya da mesleği turizmden etkilenen kişilerin turizm gelişimine yönelik tutumları olumluysen, ev hanımı ve diğer

meslektekiler daha olumsuz tutuma sahipler. İkamet yılı ve eğitim seviyesi farklılıkları katılımcıların tutumlarında anlamlı bir etkiye sahip değildir. Türkbükü yerel halkından katılımcılarla yapılan görüşmelerde ise demografik özellik farklılıklarının turizmin gelişimi üzerine sahip oldukları tutumlarında anlamlı bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Görüşme yapılan 15 katılımcının tamamı bir bölgede turizmin desteklenmesi görüşündedir.

Seçilen her iki bölgenin yerel halkından katılımcılarla yapılan görüşmelerde hepsinin verdiği cevaplar her bölgede turizm gelişiminin desteklenmemesi gerektiği yönündedir. Katılımcılar bunun nedenini birbirine benzer sebeplerden yola çıkarak açıklamışlardır. Her iki bölgenin yerel halklarının ortak görüşü ve dolayısıyla öne çıkan bulgular, turizmin çevreye verdiği zarar dikkate alınarak **“bazı yerlerin bakir kalması gerektiği”**, ekonomik açıdan **“bölgesel ekonomik çıkarların gözetilmesi”** ve **“sektörel çeşitliliğin sağlanması”**dır. Görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir.

“Hayır. Yalnızca doğası turizme elverişli olan yerlere turizm gelmeli. Bir ülkenin her yerine turizm gelmesi doğru değil. Bazı yerlerin kendine has doğasına dokunulmamalı.”

(Mazı köyü, katılımcı 6, E, 39 yaş, makine teknisyeni)

“Desteklenmesin. Çünkü bize yakın civarlardaki bölgelere turizm gelmesi bizim gelirimizin azalmasına neden olur. Rakip bölgeler arttıkça gelir azalır.”

(Türkbükü, katılımcı 15, E, 46 yaş, esnaf)

iv. Turist Kimdir?

Mazı köyü katılımcılarının “turist kimdir” sorusuna verdikleri cevaplardan turist algılarının **“para getiren yabancı kişiler”** olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılardan daha detaylı cevap alabilmek için “yabancı” kavramının onlar için ne ifade ettiği sorulmuştur. Katılımcılardan 13 kişi bunu, genelde dış ülkeden gelen kişiler olarak açıklarken, 2 kişi tanımadıkları herhangi bir kişinin onlar için yabancı olduklarını açıklamışlardır. Yerel halk genelde “yerli turistleri” turist olarak görmemektedir. Bazı katılımcıların turist tanımlamaları aşağıdaki gibidir:

“Dinlenen, eğlenen, denize giren, güneşlenen, turlara katılan yabancılardır.”

(Mazı köyü, katılımcı 9, E, 45 yaş, balıkçı)

“Ülkemize yabancı para getiren kişiler turisttir.”

(Mazı köyü, katılımcı 14, K, 21 yaş, öğrenci)

Türkbükü’ndeki katılımcılar ise turist tanımlamasını yazında olduğu gibi bir turistin sahip olması gereken özellikler üzerinden yapmışlardır. Yapılan görüşmelerde öne çıkan bulgu **“olumlu turist algısı”** ve yerel halkın turisti tanımlamalarına bölgelerine gelen **“turist profili”**nin etkisi olduğu olmuştur.

“Dinlenmek, eğlenmek, farklı kültürleri öğrenmek için seyahat eden kişilerdir.”

(Türkbükü, katılımcı 5, K, 53 yaş, esnaf)

“Kendi ülkesinde para biriktirip gittiği yerde harcayan, seyahat eden, gezip görmek isteyen, çevresini merak eden, yabancı ülkeye gelip mutlu olan kişilere denir.”

(Türkbükü, katılımcı 11, K, 39 yaş, esnaf)

“Turist, parası karşılığında istediği hizmeti almayı bekleyen, kültürlere değer veren, gittiği yerin yöresel eşyalarından satın alanlardır.”

(Türkbükü, katılımcı 12, K, 60 yaş, ev hanımı)

v. Turist-Yerel Halk Etkileşimi / Çatışmaları

Mazı köyü yerel halkı turist ile yerel halkın **“ürün ve hizmet alışverişi”** yapmak amacıyla etkileşime geçtiğini belirtmişlerdir.

“Turist ile yerel halk esnaftan alışveriş yapmak, bir şeyler satın almak ya da yerel halka isteklerini söylemek için etkileşime geçerler.”

(Mazı köyü, katılımcı 5, E, 43 yaş, şoför)

Türkbükü yerel halkı ise turist ile yerel halkın etkileşiminin **“kültürel farklılıklar”** nedeniyle gerçekleştiği görüşündedir.

“Turist, yerel halktan farklı kültüre sahip olduğu için iletişim kurarlar. Sonra karşılıklı merak edilenleri sorarak etkileşime girerler. Her iki taraf da etkilenir.”

(Türkbükü, katılımcı 2, E, 28 yaş, garson)

“İstemsiz gerçekleşir. Turistlerin davranışı bizi, bizim davranışlarımız ve yaşam tarzımız onları etkiler. Yani karşılıklı kültür alışverişi diyebiliriz.”

(Türkbükü, katılımcı 13, E, 34 yaş, şoför)

Her iki bölgenin de yerel halkıyla yapılan görüşmelerde bölgelerinde şimdiye kadar yerel halk ile turist arasında hiçbir çatışmaya şahit olmadıkları anlaşılmaktadır. 30 katılımcıdan hiçbiri böyle bir durumla karşılaşmadıklarını, böyle bir şeyi hissetmediklerini ya da etraflarından duymadıklarını dile getirmişlerdir.

VI. SONUÇ

Doxey’in öne sürdüğü modele göre Mazı köyü ve Türkbükü yerel halkıyla yapılan görüşmeler analiz edildiğinde Mazı köyü yerel halkının turizm gelişimine yönelik tutumunun “*ilgisizlik*”, Türkbükü yerel halkının ise “*mutluluk*” aşamasında olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın yazın kısmında Şekil 3’te yer verilen muhtemel eşleşmeden hareketle turizm gelişiminde “*durulma*” aşamasındaki bir bölgenin yerel halkının tutumunun “*kızgınlık*” aşamasında olması beklenirken Türkbükü “*durulma*” aşamasında olmasına rağmen bölgede yaşayan yerel halkın tutumu “*mutluluk*” düzeyindedir. Benzer biçimde turizm gelişiminde “*katılım*” aşamasındaki bir bölgenin yerel halkının tutumunun “*mutluluk*” aşamasında olması beklenirken Mazı köyü “*katılım*” aşamasında olmasına rağmen yerel halkın tutumu “*ilgisizlik*” düzeyindedir. Bu tutarsızlığın nedeni ise her iki modelin de sektöre odaklanarak yerel halkın turizme bağlılık düzeyini, turizmden edindiği fayda/maliyetleri, genel yaşam memnuniyetlerini, norm ve kültürel değerlerini, sosyal değişime açıklık derecelerini, eğitim seviyesini ve geçmiş turizm deneyimlerini ve bilgilerini göz ardı etmesidir.

Diğer yandan turizm gelişimini sağlayabilmek için göz önünde bulundurulması gereken etkenlerin başında yerel halk gelmektedir. Turizm hareketleri doğası gereği sosyal bir olay olduğu ve yerel halkı özellikle kültürel ve sosyal yönden etkisi altına aldığı için sosyologlar tarafından üzerinde birçok araştırma yapılan bir alandır. Turizmin bu emek yoğun özelliğinden dolayı benzer biçimde insan gücüne ve dolayısıyla insanlar tarafından destek görmeye ihtiyacı vardır. Yapılan görüşmeler sonucunda Mazı köyü yerel halkının genel turizm ve turizmin etkilerine yönelik algılarının Türkbükü’ne kıyasla daha olumsuz olduğu dikkate alındığında

sektörün devamlılığı açısından yerel halkın turizme yönelik bu olumsuz algılarının giderilmesi ve Türkbükü yerel halkının Mazi köyüne kıyasla doğal çevreye olan nispeten duyarsız tutumlarının en aza indirgenmesi için turizm eğitim programları düzenlenmeli ve bu programlara özellikle Mazi köyündeki kadınların katılımı teşvik edilmelidir. Mazi köyü yerel halkından bazı kadın katılımcıların bölgelerindeki turizm gelişimine destek vermemesindeki nedenin turizmin çevreye ve kültürel yapılarına zarar verme endişeleri olduğu dikkate alındığında ise bölgedeki turizm plan ve politikalarının yerel halkın bu endişelerini dikkate alarak ve doğal çevre ve kültürel yapının korunması prensibi dikkate alınarak oluşturulması gerekmektedir. Aksi takdirde yerel halkın olumsuz tutumlarının giderek artacağı öngörülmektedir. Yine her iki bölgenin yerel halkının her bölgede turizm gelişimini desteklemediği ortak görüşü dikkate alındığında turizme aşırı bağlı olmamak için ülkenin tüm kaynaklarının turizme yönlendirilmemesi, sektörel çeşitliliğin korunması, bazı bölgelerin bakir kalması ve yerel halkın haklarının korunması bakımından bakanlığın gereken önemleri alması gerekmektedir.

Mazi köyü yerel halkından katılımcıların turistleri maddi kaynak olarak gördüğü ve yerel halk ile turistlerin yalnızca maddi nedenlerden dolayı etkileşime girdikleri görüşünde olmaları ve kültürel etkileşimi göz ardı etmeleri ele alındığında gelecekte turizmden edinilen maddi kaynağın azalması durumunda turistlere karşı düşmanca tavır takınmaya başlamaları muhtemeldir. Bu nedenle bölgedeki yerel halk ile turistlerin resmi iletişiminin daha içten olabilmesi ve gelecekte oluşması öngörülen olumsuz tutumların gerçekleşmeden önlenmesi için turizmde henüz katılım aşamasında olan bölge yerel halkına en kısa zamanda turizm ve turistler hakkında bilinçlendirici eğitim verilmesi turistlerin bölgeden memnun ayrılarak sektörün devamlılığının sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Çalışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla bölgelere gidildiğinde ise ilk göze çarpan olumsuzluk gelişigüzel turistik tesis yapılanması olmuştur. Mazi köyündeki tesislerin tamamı yerel halk tarafından ve geçici işletme belgesiyle işletilmektedir. Bölgedeki hiçbir tesisin turistik işletme belgesi bulunmamaktadır. Türkbükü'nde ise tesislerin büyük bir çoğunluğu bölge dışından gelen yabancı işletmeciler tarafından işletilmektedir. Her iki bölgede de düzenli ve doğayla dengeli tesis yapılanmasının oluşturulması, yerel halkın turizm kaynaklı çıkarlarının gözetilmesi, bakanlığın belgesiz

işletmelere denetim dahilinde turistik işletme belgesi vermesi ve bu konuda gereken tüm önemleri alması gerekmektedir.

Son olarak aynı konuda yürütülecek gelecek çalışmalar için mevcut araştırma sonuçları ile farklı bölgelerdeki yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumlarının karşılaştırılması ve çalışmanın yürütüldüğü bölge dışında bir bölgede araştırmanın tekrar uygulanması ile varsa bölgesel farklılıkların bulunması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- ABLER, R., JANELLE, D., PHILBRICK ve SOMMER, J. (1975), *Human Geography in a Shrinking World*, North Scituate, MA, Duxbury Press
- AJZEN, I. ve FISHBEIN, M. (1970), The Prediction of Behavior From Attitudinal and Normative Variables, *Journal of Experimental Social Psychology*, S.6, ss.466-487.
- AJZEN, I. ve FISHBEIN, M. (1980), *Understanding Attitudes and Predicting Social Behaviour*. Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall
- AKOVA, O. (2006), Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılamalarına ve Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, *Akademik İncelemeler Dergisi*, cilt. 2, S.1, ss.1-18.
- ALTINTAŞ, V. (2010), *Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri: Alanya Bölge Modeli*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Antalya
- AP, J. ve CROMPTON, J.L. (1998), Developing and Testing a Tourism Impact Scale, *Journal of Travel Research*, cilt.37, S.2, ss.120-130.
- ATAMAN, Y.E. (2010), *Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Toplum Temelli Turizm: Dünyadaki Uygulama Örnekleri ve Türkiye, Kültür ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Uzmanlık Tezi*, Ankara
- AVCI, N. (2007), Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi, *Ege Akademik Bakış*, cilt.7, S.2, ss.485-501.
- AVCIKURT, C. (2009), *Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım*, Detay Yayıncılık, Ankara, 4. Baskı
- BİLİM, Y. ve ÖZER, Ö. (2013), Yerel Halk Gözüyle Konya'da Turizmin Önemi ve Ekonomik, Sosyal, Çevresel Etkileri, (Bildiri) *Ulusal Köp Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*, (ss.14-16), Konya
- BRIDA, J.G., DISEGNA, M. ve OSTI, L. (2014), Residents' Perceptions of Tourism Impacts and Attitudes Towards Tourism Policies, *Tourism: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, cilt.9, S.1, ss.37-71.
- BRUNT, P. ve COURTNEY, P. (1999), Host Perceptions of Sociocultural Impacts, *Annals of Tourism Research*, cilt.26, S.3, ss.493-515.
- BUTLER, R.W. (1980), The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources, *Canadian Geographer*, cilt.24, S.1, ss.5-12.
- CANEDAY, L. ve ZEIGER, J. (1991), The Social, Economic and Environmental Costs of Tourism to a Gaming Community As Perceived by Its Residents, *Journal of Travel Research*. cilt.30, S.2, ss.45-50.
- CARMICHAEL, Barbara. A. (2000), A Matrix Model for Resident Attitudes and Behaviours in a Rapidly Changing Tourist Area, Department of Geography and Environmental Studies, Wilfrid Laurier University, Waterloo, Ontario, Canada, *Tourism Management* S.21, ss.601-611.
- CHILI, N.S. (2015), *Perceptions and Attitudes of the Community Towards Tourism Impacts and Sustainable Development*, The Case Study of Empophomeni in Pietermaritzburg, South Africa.

- COOPER, C. (2011), Tourism Area Life Cycle, Butler R.W. Emeritus Professor Strathclyde Business School, University of Strathclyde. *Contemporary Tourism Reviews, Goodfellow Publishers Limited, Woodeaton, Oxford*
- ÇELİKKANAT, N. (2014), *Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı: Bodrum İlçesi Örneği*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- ÇETİNKAYA, G. ve DEDEMEN, O. (2013), Golf Turizmine Yönelik Yerel Halkın Algılarının Belirlenmesi: Antalya/Belek Örneği, *Turizm Araştırma Dergisi*. cilt.2, S.1, ss.1-26.
- DELAMERE, T.A. (2001), Development of a Scale to Measure Resident Attitudes Toward the Social Impacts of Community Festivals, Part II. Verification of The Scale, *Event Management*. S.7, ss.25-38.
- DOĞAN, Z.H. (1989), Forms of Adjustment. Sociocultural Impacts of Tourism, *Annals of Tourism Research*, S.16, ss.216-236.
- DOXEY, G.V. (1975), "A Causation Theory of Visitor-Resident Irritation: Methodology and Research Inference." (Bildiri). Proceedings of The 6th Annual Conference of the Travel Research Association. *Travel Research Association*. (ss.195-98). San Diego, C.A.
- DRAPER, J., WOOSNAM, K.M. ve NORMAN, W.C. (2011), Tourism Use History: Exploring a New Framework for Understanding Residents' Attitudes Toward Tourism, *Journal of Travel Research*. S.50, ss.64-77.
- EREN, R. ve AYPEK, N. (2012), Kırsal Turizm Bölgesinde Yerel Halkın Turizmin Gelişimine Karşı Tutumları: Cumalıkızık Köyü Örneği, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, cilt.2, S.2, ss.43-47.
- FAULKNER, B. ve TIDESWELL, C. (1997), A Framework for Monitoring Community Impacts of Tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, cilt.5, S.1, ss.3-28.
- GARCIA, A.F., FERNANDEZ, M.A.P., VARQUEZ, A.B. ve MACIAS, R.C. (2016), Residents' Perceptions of Tourism Development in Benalmadena (Spain), *Tourism Management*. S.54, ss.259-274.
- GÜRBÜZ, A. (2002), Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Konusunda Bir Araştırma, *Karabük Üniversitesi Safranbolu Meslek Yüksek Okulu Teknoloji Dergisi*. cilt.1, S.2, ss.49-59.
- GÜRSOY, D. ve RUTHERFORD, D.G. (2004), Host Attitudes Toward Tourism: An Improved Structural Model, *Annals of Tourism Research*. cilt.31, S.3, ss.495-516.
- GÜRSOY, D., JUROWSKI, C. ve UYSAL, M. (2002), Resident Attitudes: A Structural Modeling Approach, *Annals of Tourism Research*. S.29, ss.79-105.
- HARRILL, R. (2004), Residents' Attitudes Toward Tourism Development: A Literature Review With Implications For Tourism Planning, *Journal of Planning Literature*. Cilt.18, S.1, ss.1-16.
- HINES, J.M., HUNGERFORD, H.R. ve TOMERA, A.N. (1986/87), Analysis and Synthesis of Research on Responsible Environmental Behaviour: A Meta-Analysis in, *The Journal of Environmental Education*, S.18, ss.1-9.
- KEOGH, B. (1990), Public Participation in Community Tourism Planning, *Annals of Tourism Research*, cilt.17, S.3, ss.449-465.
- KO, D.W. ve STEWARD, W.P. (2002), A Structural Equation Model of Residents' Attitudes for Tourism Development, *Tourism Management*, S.23, ss.521-530.
- KOZAK Akoğlan, M., EVREN, S. ve ÇAKIR, O. (2013), Tarihsel Süreç İçinde Turizm Paradigması, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, cilt.24, S.1, ss.7-22.
- KOZAK, M. (2014), *Bilimsel Araştırma. Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*, Detay Yayıncılık, Ankara
- LANGHEINE, R. ve LEHMANN, J. (1986), *Die Bedeutung Der Erziehung für Das Umweltbewußtsein*, Kiel.
- LANGFORD, S.V. ve HOWARD, D.R. (1994), Developing a Tourism Impact Attitude Scale, *Annals of Tourism Research*, S.21, ss.121-139.
- MADRIGAL, R. (1993), A Tale of Tourism in Two Cities, *Annals of Tourism Research*, S.20, ss.336-353.

- MASON, P. ve CHEYNE, J. (2000), Residents' Attitudes to Proposed Tourism Development, Massey University, New Zealand, *Annals of Tourism Research*, cilt.27, S.2, ss.391-411.
- MATHIESON, A. ve GEOFFREY, W. (1992), *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*, Longman, New York
- MILMAN, A. ve PIZAM, A. (1988), Social Impact of Tourism on Central Florida, *Annals of Tourism Research*, cilt.15, S.2, ss.191-204.
- NUNKOO, R. ve RAMKISSOON, H. (2010), Resident's Satisfaction with Community Attributes and Support for Tourism, *Journal of Hospitality and Tourism Research*, S.35, ss.171-190.
- NUNKOO, R., SMITH, S.L.J. ve RAMKISSOON, H. (2013), Residents' Attitudes to Tourism: A Longitudinal Study of 140 Articles from 1984 to 2010, *Journal of Sustainable Tourism*. S.21, ss.5-25.
- PEKPAK, H.E. (2012), *Kıyı Alanlarında Turizm Odaklı Mekânsal Gelişim*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara
- PERDUE, R.R., LONG, P.T. ve ALLEN, L. (1990), Residents Support for Tourism Development, *Annals of Tourism Research*, cilt.17, S.4, ss.586-99.
- RICHARDSON, S.L. (1991), *Colorado Community Tourism Action Guide*, University Of Colorado, Boulder
- SAVERIADES, A. (2000), Establishing the Social Tourism Carrying Capacity for the Tourist Resorts of the East Coast of the Republic of Cyprus, *Tourism Management*. SS.21, ss.147-156.
- SHAFAEI, F. ve MOHAMED, B. (2015), A Stage-Based Model Development Study on Tourism Social Impact Assessment, School of Housing, Building and Planning, Universiti Sains Malaysia. *International Journal of Scientific and Research Publications*. cilt.5, S.3, ss.1-26.
- SHARPLEY, R. (2014), Host Perceptions of Tourism: A Review of the Research, *Tourism Management*, S.42, ss.37-49.
- SNAITH, T. ve HALEY, A.J (1999), Residents' Opinions of Tourism Development in the Historic City of York, *Tourism Management*, cilt.20, S.5, ss.595-603.
- SNAITH, T. ve HALEY, A.J. (1994), *Tourism's Impact on Host Lifestyle Realities*, *Tourism: The State of the Art*. A.V. Seaton, (Ed) Jenkins C.L., Jhon Wiley and Sons, Chichester.
- STYNES, J.D. (1997), *Economic Impacts of Tourism: A Handbook for Tourism Professionals*, Illinois Bureau of Tourism and Illinois Department of Commerce and Community Affairs, Michigan State University
- TEYE, V., SÖNMEZ, S.F. ve SARIKAYA, E. (2002), Residents' Attitudes Towards Tourism Development, *Annals of Tourism Research*, cilt.29, S.3, ss.668-688.
- TÜRKER Özaltın, G. ve TÜRKER, A. (2014), Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılama Düzeyi Turizm Desteğini Nasıl Etkiler: Dalyan Destinasyonu Örneği, *Electronic Journal Of Vocational Colleges-May*.
- VAR, T., KENDALL, K.W. ve TARAKÇIOĞLU, E. (1985), Resident Attitudes Towards Tourists in Turkish Resort Town, *Annals of Tourism Research*, cilt.12, S.4, ss.652-658.
- WICKER, A.W. (1969), Attitudes Versus Action. The Relationship of Verbal and Overt Behavioral Responses to Attitude Objects, *Journal of Social Issues*. S.25, ss.41-78.
- WOOSNAM, K.M. (2012), Using Emotional Solidarity to Explain Residents' Attitudes Tourism and Tourism Development, *Journal of Travel Research*, S.51, ss.315-327.
- YOUNG, T., THYNE, M. ve LAWSON, R. (1999), Comparative Study of Tourism Perceptions, *Annals of Tourism Research*, cilt.26, S.2, ss.442-445.